

VUOHIEN LAIDUN JA JALOITTELUTARHAT

Milla Alanco-Ollqvist ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Vuohitalous elinkeinoksi -hanke

Vuohet laiduntajina

Vuohia laidunnetaan paljon maailmalla. Laajaperäisessä vuohitaloudessa paimenet kiertävät vuohilaumojen kanssa vuoristolaitumilla, josta vuohet löytävät syömistä karuissakin olosuhteissa. Päätuotteen ollessa liha pitkätkin laidunnusmatkat ovat mahdollisia. Vierailulla Turkissa vuohia lypsettiin vain kerran päivässä, jonka ajaksi kutut koottiin katokseen, kilit kulkivat kuttujen mukana ja lypsykausi oli lyhyt. Intensiivisessä tuotannossa, jossa kuttuja lypsetään kaksi kertaa päivässä ja tuotoskausi kestää vähintään vuoden laidunten sijainti vaikuttaa toteutuksen onnistumiseen oleellisesti. Norjassa osa vuohikarjoista on kesän vuorilaitumilla, eri paikassa kuin talven, silloin molemmissa paikassa on lypsyasemat.

Vuohi laidunalan tarve

Vuohet syövät noin 12 kiloa tuoretta laidunta päivässä ja kilit 3-6 kiloa päivässä koosta riippuen. Hyvällä peltolaitumella voidaan pitää 10 kuttua hehtaarilla tai 30-40 kiliä. Optimaalinen nurmen pituus on 5-10 cm, jolloin tulee vähemmän tallausta kuin pidemmässä nurmessa. Laitumen tuottoa voi seurata ruohopeitteen lisäksi eläinten käyttäytymisen perusteella ja tuotostasojen vaihtelusta. Vuohet ovat tehokkaita laiduntajia, koska pääsevät helposti korkeallekin puskiin ja puihin. Sitä voisi hyödyntää, mutta aitausasiat pitää ensin toteuttaa huolella.

Aidat

Kutuille riittää yleensä 2-3 sähkölankaa laitumella, kunhan vaan sähkövirta on riittävän tehokas. Portin alueelle voi olla hyvä tehdä tiheämpi langoitus, koska karkaamiset ovat yleisimpiä sieltä. Helpoin tapa olisi päästää kutut suoraan navetan ovelta laitumelle. Laidunnusta voidaan toteuttaa myös kylätien toiselle puolelle, mutta se vaatii totuttelua. Hyvin koulutettua paimenkoiria voidaan käyttää apuna vuohien siirtelyssä. Laidunnukseen opetettaville kileille tai nuorvuohille on hyvä perustaa ensin pienempi totutusaitaus, jossa on 4-5 sähkölankaa. Ranskalaisella 80 kutun luomutilalla toteutettiin tehokasta laitumen kaistasyöttöä onnistuneesti. Väliaitaa siirrettiin seitsemän viikon kierrolla kahdeksan hehtaarin alueella.

Jaloittelutarhat

Laitumen ohella vuohitiloilla on käytössä jaloittelutarhoja. Jaloittelutarhat ovat hyviä, kunhan saadaan rakennettua aidat hyvin. Lisäksi pohja tulee perustaa niin, että eläimet eivät kulje syksyisin ja keväisin kurassa. Myös loisasiat tulee ottaa huomioon jaloittelutarhojen ylläpidossa. Pohja pitää pystyä putsamaan säännöllisesti (esim. asvaltti) tai vaihtamaan muutaman vuoden välein (sora/hiekka). Jaloittelutarhan aitivaihtoehtoja on useita. Metalliaita tiheillä ruuduilla on paras, mutta kallis. Aidan korkeus tulisi olla noin 1,5 m ja sesopii myös kileille. Lauta-aita toimii kunhan se on riittävän korkea ja tiheä sekä tolpat riittävän tiheään, jotta aita pysyy pystyssä. Lammasverkko ja lauta sopii isommille vuohille. Lammasverkkoa voi täydentää sähkölangoilla.

Pentinmäen vuohitilalla laidunnetaan vuohia

Marko ja Tiina Pentinmäki olivat sikatilallisia vielä muutama vuosi sitten. Sikapuolen kannattavuuden heikentymisen vuoksi he aloittivat suunnittelemaan muitakin vaihtoehtoja. Juustoportti ilmoitti tarvitsevansa vuohenmaitoa, joten harkinnan ja laskelmien jälkeen päätettiin perustaa kuttula, kertoo Marko. Vuonna 2016 aloitettiin kuttujen hankinta nuorvuohilla, ja myöhemmin hankittiin myös pieni lopettava vuohikarja. Vuoden 2016 lopulla valmistui uusi 900 m² halli kutuille. Keväällä 2017 aloitettiin myymään meijerille maitoa. Lypsy tehdään 38-paikkaisella takalypsyasemalla. Asemalla on 20 Westfalian

lypsintä käytössä. Maitotankki, lypsyasema ja muuta lypsyttekniikkaan saatiin hankittua käytettynä. Lypsävien kuttujen määrä on nyt 260 kuttua. Tavoitteena on 300 kuttua. Lisäksi laajennusmahdollisuuksia olisi tyhjentyneeseen sikalarakennukseen, mutta sitä harkitaan kun tuotanto on tasoittunut. Poikimisia on ollut useammassa ryhmässä vuodessa. Säilörehut jaetaan kahdesti päivässä pienkuormaajalla. Apeseikoittaja on hankittu, mutta ei ole otettu vielä käyttöön. Lypsyasemalla kutut saavat täysrehua ja lisäväkirehu jaetaan ruokintapöydälle. Osalla kutuista on sarvet, joka aiheuttaa ongelmia. Pidettävät kilit nupoutetaan 1,5 viikon iässä, jolloin jatkossa kaikki ovat sarvettomia.

Kuttujen laiduntamiskäytännöt

Laidunala Pentinmäellä on käytössä kuttulan läheisyydessä 7 hehtaaria. Kutut ovat saaneet kulkea vapaasti laitumelle ja niittorehua on ollut myös tarjolla ruokintapöydällä. Lypsäville pitää olla syömistä tarjolla pihalla ja kuttulassa. Kutut käyvät mielellään laitumella. Se on kuin terapiaa niille. Kun lohkolta on alue syöty, kestää ainakin kuukauden ennen kuin kutut tulevat samaan kohtaan uudestaan. Tällöin heinä saattaa kasvaa liian pitkäksi, eikä se enää maistu hyvin. Laidunta ei ole lohkotettu, vaan se olut yhtenä isona alueena. Käytetty siemenseos on koiranheinä 30%, timotei 30%, nurminata 10%, englanninraiheinä 15%, westerwoldin raiheinä 10%, valkoapila 5% seoksesta. Takapelto on timoteivaltainen ja sekin maittaa hyvin. Kutut lähtevät mielellään lypsyn jälkeen laitumelle.

Aidat

Alueella on petohavaintoja, joten heti haettiin ja saatiin riistanhoitopiiriltä viisilankaiset petoaidat (kolme metallilankaa ja kaksi sähkönauhaa). Alin on 20 cm korkeudessa. Aidan aluset niitetään kaksi kertaa kesässä. Nurkat pitää olla hyvin tuettu ja langat kiristetään tiukalle. Kutut ovat pysyneet aidoissa hyvin, mutta viime kesän kuivuuden vuoksi osa pääsi karkaamaan kuivan ojan kautta naapurin pellolle.

Kilien ja nuorvuohien laidunnus

Nuorvuohet ja joutilaat ovat olleet myös omalla laitumella. Suojana on metsikköä ja aitana kolme sähkönauhaa. Joitain karkaamisia on ollut, kun pieneltä laitumelta on paras syötävä loppunut. Silloin aloitetaan lisäheinän tuominen ruokintahäkkeihin. Jos karkaamisia tulee, tarkistetaan sähkö ja korjataan tarvittaessa lankoja. Portilla on syytä olla useampi nauha. Noin puolivuotiaita kilejä on laidunnettu omassa aitauksessa, jossa niille on katos. Kileille on käytetty 110 cm korkeaa sähköverkkoaitaa. Siirron jälkeen joku karkasi, mutta muuten ovat pysyneet. Pääosin kokemukset laidunnuksessa ovat hyviä. Laidunnusta ja talvijaloittelua jatketaan. Vuohi on ulkoilmaeläin.

ALLA KUVIA ERILAISISTA RATKAISUISTA

Kuva 1 Kuttuja laitumella.

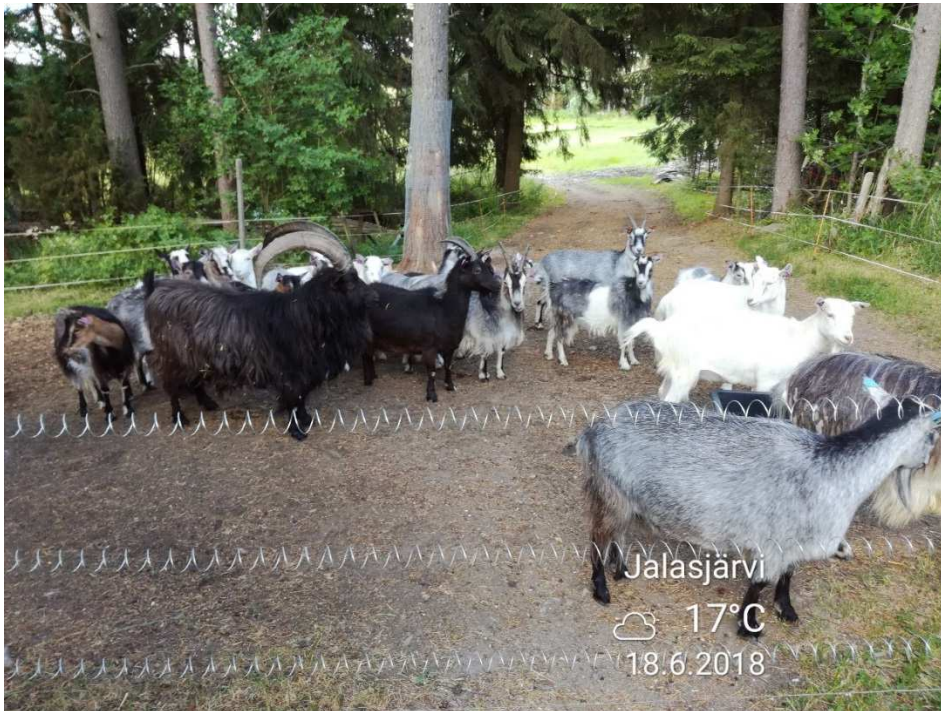
Kuva 2 Viidellä sähkölangalla rakennettu petoaita suojaa kuttuja petovahingoilta

Kuva 3 Tiheämpi sähköverkkoaita on hyvä ratkaisu kileille. Vesihuolto on tärkeää myös laidunkaudella.

Kuva 4 Kevyemmällä aitatolpilla voidaan rakentaa nopeasti aitoja. Nurkkiin ja portille kannattaa varata kuitenkin puutolpat.

Kuva 5 Portissa voidaan käyttää jousiveräjää tai kiinteämpää aita.

Kuva 6 Ranskalaisella luomutilalla on käytössä lohkolaidunnus. Lohkottamisen avulla voidaan tehostaa laitumien käyttöä.

Kuva 7 Kilit totutetaan pienemmässä aitauksessa sähkölankoihin, jonka jälkeen aluetta voidaan suurentaa ja vähentää lankojen määrää.

Kuva 8 Turkkilaisella vuohitilalla on käytössä tiheäilmäinen verkkoaita. Laidun katos suojaa auringolta.

Kuva 9 Norjalaisella vuohitilalla käytössä verkkoaidat ja järeä lautarakenteinen portti.

Kuva 10 Kulkuväylille sopii parhaiten metalliaidat. Ne sopivat hyvin myös kilien jaloittelulaitauksiin.

Kuva 11 Metalliverkko, voidaan täydentää laudoittamalla alareuna..

Kuva 12 Metalliaidat ja ulkoruokintakatos.

Kuva 13 Talviaikainen jaloittelu vaatii tukevammat aitaukset.